

Varatoimitusjohtaja Timo Reina
Suomen Kuntaliitto
Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013-2017 päätösjuhla 24.11.2017

Puheenvuoron tiivistelmä

Kunta ja maakunta ikääntyneiden asumisen asialla

Sote- ja maakuntauudistus on Suomen suurin hallinnon ja palvelujen järjestämisen, tuottamisen ja rahoittamisen uusjako. Uudistus muuttaa merkittävästi kunnan ja valtion rooleja ja kokoaa tehtävät meidän oloissa kokonaan uudennlaisille, itsehallinnollisille maakunnille, joiden päättäjät valitaan suorilla vaaleilla.

Kunta ja maakunta edustavat itsehallinnollista Suomea. Niiden tulisi olla rinnakkaisia toimijoita, ei toistensa kilpailijoita tai päällekkäisiä. Niillä on isossa kuvassa vastuu samojen ihmisten ja saman alueen hyvinvoinnista ja elinvoimasta asuminen mukaan lukien.

Uudistuksen mittaluokkaan suhteutettuna asumisen asiat yleensä, ja erityisryhmien asuminen erityisesti - ikääntyneiden asumisen haasteet niiden mukana - ovat olleet siinä verraten vähän esillä.

Se ei muutu, että perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Valtion ja kunnan rinnalle tulee maakunta, joka on keskeinen toimija varsinkin erityisryhmien asumisen ja palvelujen järjestämisessä.

Kuntien vastuu ja mahdollisuudet asunto-olojen kohentamiseen ja hyvän asumisen edistämiseen muun muassa kaavoituksen ja vuokra-asuntotuotannon keinoin eivät vähene. Toivottavasti käy päinvastoin eli monipuolisesta ja ihmisten tarpeisiin sekä toiveisiin vastaavasta asumisesta tulee yhä useamman kunnan kilpailutekijä. Kuntien ja kaupunkiseutujen asuntopoliittisen strategiatyön merkitys korostuu. Samoin MAL-sopimuksia tarvitaan jatkossakin muun muassa kohtuuhintaisen asuntotuotannon vauhdittamiseksi.

Maakunnan tehtävät asumisessa ovat vähäisiä ja välillisiä muutoin kuin erityisryhmien kohdalla. Välillisistä tehtävistä asumisen kannalta tärkein on maakuntakaavoitus. Sen yhteys kuntien kaavoitukseen luo osaltaan edellytykset onnistuneelle yhdyskuntasuunnittelulle ja kaupunkikehittämiselle.

Nimenomaan erityisryhmien asumisessa syntyy uudenlaisia yhdyspintoja kunnan ja maakunnan välille. Ne liittyvät erityisryhmien asuntojen toteuttamiseen, kuten myös niiden edellyttämien erityisten tila- ja varustatarkaisujen sekä tukipalveluiden toteuttamiseen. Taustalla ovat sekä sote-palvelujen järjestämisvastuun siirto kunnilta maakunnille että sote-kiinteistöjä ja sopimuksia koskevat järjestelyt. Sosiaalihuoltolain mukainen tuetun asumisen järjestämisen tehtävä siirtyy maakunnille, mutta sitä ei voida toteuttaa ilman asuntokantaa, joka on pääosin kuntasektorin omistuksessa tai hallinnassa.

Kaiken kaikkiaan maakunnan rooli erityisryhmien asumisen palveluverkon suunnittelussa, asumispalvelujen tarpeen ja määrän ennakoinnissa, asiakasohjauksessa ja tuotantotapojen valinnassa korostuu jatkossa.

Myös kuljetuspalvelujen järjestämisessä maakuntien asema vahvistuu varsinkin siinä vaiheessa, kun Kansaneläkelaitoksen kautta kanavoitua kuljetusten rahoitus siirtyy osana monikanavarahoituksen purkamista maakunnille.

Valtion tukeman asuntotuotannon osalta kunnan ja maakunnan yhdyspinta heijastuu myös siinä, että asukasvalintojen valvontatehtävä siirtyy maakunnille erityisryhmien osalta, mutta säilyy muutoin kunnilla.

On mielestäni välttämätöntä, että jatkossa erityisryhmien asuntojen rakentaminen edellyttää sekä kunnan että maakunnan puolta tilanteissa, joissa asumispalvelujen järjestämisvastuu kuuluu maakunnalle. Pelkkä maakunnan puolto ei siis riitä, vaan molempien osapuolien sitoutuminen ja myötävaikutus on

välttämätöntä, jotta nämä hankkeet kyetään toteuttamaan pitkäaikaista kysyntää vastaavasti. Vain kunta pystyy arvioimaan erityisasumisen sijoittumista suhteessa kunnan yhdyskuntarakenteeseen, palveluverkkoon ja liikenteeseen sekä niitä koskeviin suunnitelmiin. Ne puolestaan vaikuttavat suuresti erityisasumisen toimivuuteen, kustannuksiin ja asukkaiden arjen sujuvuuteen.

Nyt on ensiarvoisen tärkeää, että kunnat ja maakunnat löytävät kullekin alueelle sopivan yhteistyön ikääntyvien moninaisten asumistarpeiden tyydyttämiseksi. Tämä näkökulma on tärkeää huomioida jo nyt, kunkin maakunnan esivalmistelutyössä.

***

Elämme keskellä suurta hallinnon muutosta, mutta vielä suurempi muutos taitaa liittyä itse toimintaympäristöön. Siihen, miten asutaan, ketkä asuvat ja missä asuvat. Näiden muutosten tulisi tietysti vastata ja tukea myös toisiaan. Yksi keskeisimmistä toimintaympäristön muutoksista on se, että yli 75-vuotiaiden määrä kasvaa ennusteiden mukaan noin 320.000 henkilöllä eli reilulla 60 prosentilla koko maassa vuoteen 2030 mennessä. Siis siihen vuoteen, jolloin uuden sote-järjestelmän tulisi olla jo jauhanut noin kolmen miljardin euron kustannusten hillinnän.

Myös alueelliset erot ovat suuria ja kasvavat. Muutos on suurin suurten kaupunkiseutujen kehyskunnissa johtuen pitkälti niiden alhaisesta lähtötasosta. 75 vuotta täyttänyt väestö kasvaa yli 100 prosentilla yhteensä 30 kunnassa vuoteen 2030 mennessä vuodesta 2015 laskien. Kovin kasvu on Pirkkalassa (161 %), sitten Kempeleessä (158 %) ja kotikunnassani Järvenpäässäkin 142 prosenttia. Osa pienemmistä ja harvaanasutuista kunnista on käynyt läpi väestö- ja ikärakennemuutosta jo aiemmin. Vähiten 75 vuotiaiden osuus kasvaa Luhangassa ja Rautavaaralla, molemmissa vain 5 prosenttia.

Tasapainoisen väestörakenteen ylläpitämisen erityyppisissä kunnissa ja alueilla on haastavaa, mutta siihen on tärkeää pyrkiä. Väestömuutosten hallinnassa voisimme oppia enemmän myös toinen toisiltamme.

Tiedämme kokemuksesta ja tutkitusti, että ikääntyneiden muuttoalttius on matalampi kuin muiden ikäluokkien, joten merkittävä osa ikääntyneistä ikääntyä tutussa asunnossa ja asuinympäristössä.

Olemme jo pidempään kiinnittäneet huomiota siihen, kuinka yksittäisiä asuntoja voidaan joustavasti muuntaa ikääntyvän väestön tarpeisiin sopiviksi. Jatkossa tämä vaatimus koskee entistä enemmän myös asuinalueiden suunnittelua niin kaavoituksen, liikkumisen kuin palveluidenkin suhteen. Lähipalvelujen saavutettavuus ja asuinalueen esteettömyys tulee ottaa huomioon yhdyskuntasuunnittelussa ja pyrkiä yhteistyöhön kaavoituksen, rakentamisen ja palveluiden suunnittelun välillä. Kun tavoittelemme sitä, että esimerkiksi muistihäiriöistä kärsivät voivat asua pidempään omassa kodissaan, on tämä huomioitava kaupallisia palveluja, kävelyteitä, suojateitä tai valaistusta koskeissa ratkaisuissa.

***

Kuluva vuosikymmen jäänee yhdyskuntasuunnittelussa ja myös asuntopolitiikassa historiaan ikäystävällisten ja ylisukupolvisten asuinalueiden ja asumisen kehittämisessä. Yhteisöllisyys on näissä erityisen korostunut lähtökohta suunnittelulle. Yhteisöllisyyttä tarvitsemme lisää myös torjuttaessa yksinäisyyttä - ikääntymisen vitsauksista yhtä viheliäisimmistä. Tässäkin ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma on tehnyt ansiokasta työtä.

Kuntaliitto on osallistunut ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmaan sen suunnittelusta lähtien. Se on meille ollut suuri ilo ja arvokas mahdollisuus. Tästä on hyvä jatkaa!